

Justisdepartementet

Tidl. ref.
200907981 ES BI

Vår ref.
2010/00021-3/FD II 5/SIH/204.3

Dato

08 APR 2010

HØRING - ARRESTORDRE

Forsvarsdepartementet har gjennomgått forslag til lovendring for gjennomføring av avtale om overleveringsprosedyre mellom medlemsstatene i Den europeiske union og Island og Norge (arrestordre)m.m., og har følgende kommentarer og innspill.

Forsvarsdepartementet savner en nærmere redegjørelse for de problemstillinger som kan oppstå omkring særskilte persongrupper som nyter immunitet mot rettsforfølgelse i fremmede land. Militært personell som omfattes av folkerettslig bindende statusavtaler slik som *Avtale mellom partene i traktaten for det Nordatlantiske område om status for deres styrker av 19. juni 1951* (forkortet NATO Sofa) eller tilsvarende, vil være immune mot rettsforfølgelse i det landet de er utstasjonert for handlinger de begår i tjenesten. Immuniteten har til hensikt å verne om senderstatens interesser og skal blant annet sikre at statens representanter ikke blir utsatt for et uberettiget press i form av søksmål eller tvangsmidler. Samtidig er immunitet for statens representanter et privilegium senderstaten kan gi avkall på. En beslutning om avkall på immunitet er imidlertid en sammensatt øvelse som vil få juridisk, og i noen tilfeller også politisk, betydning. Det er dessuten et sentralt poeng å sikre forutberegnelighet for det militære personell som omfattes av statusavtalene. Dersom immunitetsbestemmelsen i statusavtalen i realiteten kun er et hult skall vil dette gi uheldige signaler til det militære personell som stasjoneres i utlandet på vegne av den norske stat. Forsvarsdepartementet etterlyser på denne bakgrunn en nærmere drøftelse i høringsnotatet av hvilke beslutningsprosedyrer og saksbehandlingsregler som bør og skal gjelde dersom en arrestordre gjelder en norsk statsborger som er vernet av immunitetsregler.

Spørsmål om immunitet for militært personell vil først og fremst komme på spissen der vedkommende person arrestordren gjelder blir beskyldt for å ha begått en lovovertrædelse mens han eller hun var stasjonert i utlandet, og det etter hjemkomsten til Norge blir utferdiget en arrestordre på vedkommende fra mottakerlandet til norske myndigheter. Etter hovedregelen i lovforslaget skal denne arrestanmodningen etterkommes såfremt vilkårene anses å være oppfylt, og ingen av de obligatoriske eller fakultative unntakene kommer til anvendelse. Immunitet vil imidlertid være til hinder for slik overlevering.

Spørsmålet om immunitet behandles i lovforslagets § 16. Av denne bestemmelsen følger det at dersom arrestordren gjelder en person som nyter immunitet, *skal påtalemyndigheten straks anmode rett myndighet om å oppheve immuniteten*. Ut over dette behandles ikke spørsmålet om immunitet nærmere, og høringsnotatet gir liten tolkingsveiledning i hvordan bestemmelsen skal være å forstå.

Paragraf 16 i lovforslaget reiser slik vi ser det to hovedproblemstillinger for norsk militært personells vedkommende. For det første må det tas stilling til hvilken norsk myndighet som har kompetanse til å avgjøre hvorvidt den antatte lovovertrederen var vernet av immunitet på det tidspunkt da den straffbare handling ble begått. For det andre må det avgjøres hvilken norsk myndighet som etter ordlyden i § 16 skal regnes som *rett myndighet*, og således ha kompetanse til å beslutte at vedkommendes immunitet skal frafalles.

Det er vårt standpunkt at Forsvarsdepartementet, eventuelt den militærmyndighet Forsvarsdepartementet bestemmer, står nærmest til å avgjøre hvorvidt vedkommende person arrestordren gjelder var vernet av immunitet da handlingen ble begått. Flere tungtveiende grunner taler for dette. For det første vil det være Forsvarsdepartementet som normalt vil ha forhandlet og som forvalter den angjeldende statusavtalen for utplassering av styrker i utlandet som regulerer spørsmålet om immunitet. Forsvarsdepartementet vil således være den myndighet som kjenner avtalen best og dermed enklest kan vurdere immunitetsspørsmålet. Den mest anvendte statusavtalen – NATO Sofa – legger opp til at utstasjonert militært personell er dekket av immunitet for handlinger begått *i tjenesten*. Som arbeidsgiver, og som fagmyndighet på området, er det Forsvarsdepartementet som har den relevante kompetanse til å avgjøre hvorvidt en handling ble begått i eller utenfor tjenesten.

Andre hovedproblemstilling er hva som skal regnes som *rett myndighet* etter lovutkastet § 16. I tilsvarende bestemmelse i lov om nordisk arrestordre § 11 benyttes begrepet *angjeldende myndighet*. Hvilken myndighet man her henspeiler til forklares ikke nærmere verken i lovteksten eller forarbeidene. Begrepet gir derfor ingen direkte veiledning i tolkingen av hvem som er rett myndighet i lovutkastet § 16.

Det er vårt syn at Forsvarsdepartementet, eventuelt den militærmyndighet Forsvarsdepartementet bestemmer, er nærmest til å utgjøre *rett myndighet* etter § 16.

Som forvalter av gjeldende statusavtale er det naturlig at Forsvarsdepartementet også er den myndighet som avgjør om immunitet i det enkelte tilfellet skal frafalles. Det er Forsvarsdepartementet som besitter både fagkunnskapen og den faktiske kunnskapen rundt utstasjoneringen og hvilke oppgaver det militære personellet er satt til å håndtere. Dette vil også harmonere best med systemet i Påtaleinstruksens kapittel 36 om Militære straffesaker mm. under bestemmelsene om Saker i tilknytning til militære statusavtaler. Bestemmelsene i Påtaleinstruksen regulerer ikke spørsmålet om frafallelse av immunitet for norsk militært personell direkte. Det er imidlertid Forsvarsdepartementet som omtales som kompetent myndighet i saker angående militære statusavtaler i Påtaleinstruksen. Det vil således være naturlig å følge opp dette systemet også i arrestordreloven.

Av hensyn til en forsvarlig saksbehandling vil det være av stor betydning at påtalemyndigheten gjøres kjent med hvilke prosedyrer som skal følges der en arrestordre gjelder norsk militært personell som er omfattet av immunitetsregler. Som følge av at det er Forsvarsdepartementet som står nærmest til å avgjøre hvorvidt militært personell i det enkelte tilfellet var vernet av immunitet, som redegjort for over, er det naturlig at påtalemyndigheten gir Forsvarsdepartementet varsel uten unødige opphold dersom de mottar en arrestordre på norsk militært personell. Forsvarsdepartementet ber på denne bakgrunn Justisdepartementet ta opp til vurdering om særskilte saksbehandlingsregler om fremgangsmåten i slike saker bør reguleres i lov eller forskrift. En slik presisering kan fremgå av selve lovteksten i arrestordreloven § 16 om immunitet og privilegier. Eventuelt kan det være hensiktsmessig å innta en slik bestemmelse i kapittel 36 i Påtaleinstruksen, under bestemmelsene om Saker i tilknytning til militære statusavtaler.

Med hilsen

Svein Egestad (e.f.)
ekspedisjonssjef

Jarl Eirik Hemmer
spesialrådgiver